

Pisarnica - JU ZAVOD "KOMANSKI MOST"

Primitljeno: 30.12.2025				
Org. jed.	Jed. pos. broj	Redni broj	Prilog	Vrijednost
	01-128/25	7213		

Crna Gora
Ministarstvo socijalnog staranja, brige o porodici
i demografije
Podgorica

Broj: 07-128/25-8280/2

Podgorica, 30-12-2025 god.

PLAN TRANSFORMACIJE JU ZAVOD „KOMANSKI MOST“ ZA PERIOD OD 2026. DO 2029. GODINE

Podgorica, decembar 2025. godine

SADRŽAJ:

1. UVOD	4
2. ZAKONSKI I STRATEŠKI OKVIR	5
2.1. Usaglašenost sa međunarodnim obavezama	5
2.2. Usaglašenost sa nacionalnim strateškim i zakonskim okvirom	6
2.3. Usaglašenost s principom rodne ravnopravnosti	9
3. ANALIZA STANJA	9
3.1. Usluge podrške za život u zajednici	9
3.2. Savjetodavno-terapijske i socijalno-edukativne usluge	10
3.3. Usluge smještaja	10
3.4. Pregled trenutnog stanja	11
3.5. JU Zavod „Komanski most”	14
3.6. Analiza ostvarenih rezultata	17
3.7. Obuke	18
3.8. Međusektorska saradnja	20
4. OPIS PLANIRANIH USLUGA	21
4.1. Dnevni boravak	22
4.2. Pomoć u kući	22
4.3. Stanovanje uz podršku	23
4.4. Savjetovanje	23
4.5. Predah smještaj	24
5. FINANSIRANJE	25
6. OPŠTI CILJ PLANA TRANSFORMACIJE	25
7. OPERATIVNI CILJEVI	25
8. PRAĆENJE SPROVOĐENJA PLANA TRANSFORMACIJE	27
9. SREDSTVA ZA REALIZACIJU AKTIVNOSTI PREDVIĐENIH PLANOM	28
10. AKCIONI PLAN ZA SPROVOĐENJE PLANA TRANSFORMACIJE JU ZAVOD „KOMANSKI MOST“ ZA PERIOD OD 2026. DO 2029.GODINE	29

Lista skraćenica

CSR – Centar za socijalni rad

EU – Evropska Unija

FZO – Fond za zdravstveno osiguranje Crne Gore

JLS – Jedinica lokalne samouprave

JU – Javna ustanova

JUSDZ – Javne ustanove socijalne i dječje zaštite

JZU – Javne zdravstvene ustanove

MONSTAT – Uprava za statistiku

MPNI – Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija

MSM – Ministarstvo sporta i mladih

MSSD – Ministarstvo socijalnog staranja, brige o porodici i demografije

MZ – Ministarstvo zdravlja

NVO – Nevladina organizacija

OCD – Organizacija civilnog društva

OSI - Osobe sa invaliditetom

UN – Ujedinjene nacije

UNDP – Program Ujedinjenih Nacija za razvoj

ZSDZ – Zavod za socijalnu i dječju zaštitu

** Izrazi koji se u ovom Planu koriste za fizička lica u muškom rodu podrazumijevaju iste izraze u ženskom rodu.

1. UVOD

Plan transformacije JU Zavod „Komanski most“ za period od 2026. do 2029. godine (u daljem tekstu Plan transformacije) s Akcionim planom za sprovođenje Plana transformacije donosi se u cilju prevencije institucionalizacije, deinstitutionalizacije korisnika i transformacije ustanove za smještaj kako bi se osigurao život u porodici, odnosno zajednici, kao i razvoja usluga podrške za život u zajednici, savjetodavno-terapijskih i socijalno-edukativnih usluga i dr. Polazna osnova za izradu Plana transformacije jeste stanovište da svi imaju pravo da žive samostalno i budu uključeni u zajednicu, pravo da biraju svoje mjesto stanovanja, gdje i s kim žive. Plan transformacije utvrđuje ciljeve i prioritete koji prate proces deinstitutionalizacije, način postizanja tih ciljeva, vremenski okvir, izvore finansiranja, kao i saradnju organa državne uprave, jedinica lokalne samouprave, javnih ustanova, OCD i NVO.

Transformacija ustanove predstavlja samo jedan segment širokog i sveobuhvatnog procesa deinstitutionalizacije, koji bi trebalo da obuhvati čitavu društvenu zajednicu, počev od socijalne i dječje zaštite, sistema zdravstva i obrazovanja, pa do mijenjanja stava cjelokupne zajednice o potrebama i načinima zadovoljavanja potreba osoba sa invaliditetom. Pravo na život u zajednici za osobe sa invaliditetom nalaže dostupnost usluga u zajednici kojima se pruža podrška onima kojima je potrebna, omogućavajući im na taj način da učestvuju u svakodnevnom životu zajednice na ravnopravnim osnovama. Ciljna grupa ovog plana su osobe koje su već korisnici usluge smještaja JU Zavod „Komanski most“ (u daljem tekstu Zavod), odrasla i stara lica sa invaliditetom koja su u riziku od smještaja u ustanovu, a posredno, sve osobe sa invaliditetom u Crnoj Gori.

Osnov za donošenje Plana transformacije je Zakon o socijalnoj i dječjoj zaštiti („Službeni list CG“, br. 27/13, 1/15, 42/15, 47/15, 56/16, 66/16, 1/17, 31/17, 42/17, 50/17, 59/21, 145/21, 3/23 i 48/24, 84/24, 33/25 i 122/25) kojim je propisano da javne ustanove koje obavljaju poslove smještaja djece, mladih, odraslih i starijih lica treba da se transformišu s ciljem razvoja usluga podrške za samostalni život, savjetodavno-terapijskih, odnosno socijalno-edukativnih usluga, u skladu s planom transformacije koji donosi nadležni organ državne uprave. Takođe, jedan od ključnih principa navedenog zakona je i prevencija institucionalizacije i dostupnost usluga u najmanje restriktivnom okruženju uvijek kada za to postoje uslovi u domovima korisnika ili lokalnoj zajednici, kroz vaninstitucionalne oblike zaštite, koje osiguravaju različiti pružaoci usluga, s ciljem poboljšanja kvaliteta života osoba koje koriste uslugu smještaja i njihove socijalne uključenosti.

U cilju prevencije institucionalizacije, deinstitutionalizacije korisnika i transformacije ustanova za smještaj kako bi se osigurao život u porodici, odnosno zajednici, kao i razvoja usluga podrške za život u zajednici, savjetodavno-terapijskih i socijalno-edukativnih usluga, donijeta je Strategija deinstitutionalizacije za period od 2025. do 2028. godine sa Akcionim planom za 2025. godinu¹. Strategija predstavlja prvi nacionalni strateški dokument koji utvrđuje ciljeve i prioritete za proces deinstitutionalizacije, način postizanja tih ciljeva, vremenske okvire, finansijska sredstva neophodna za njihovo postizanje, kao i saradnju organa državne uprave, jedinica lokalne samouprave, javnih ustanova, OCD i NVO. U operativnom cilju 2: Transformacija ustanova za smještaj korisnika kroz pružanje usluga u zajednici u najmanje restriktivnom okruženju, u okviru

¹ Strategija deinstitutionalizacije za period 2025-2028. godine sa Akcionim planom za 2025. (www.gov.me)

aktivnosti koje utiču na realizaciju ovog operativnog cilja (indikator učinka 2.2), planirana je izrada plana transformacije JU Zavod „Komanski most“.

U skladu sa zaključcima analize zainteresovanih strana, a u cilju poštovanja principa saradnje i transparentnosti, za potrebe izrade Plana transformacije, formirana je međusektorska radna grupa, sastavljena od predstavnika: Ministarstva socijalnog staranja, brige o porodici i demografije, Ministarstva zdravlja, Zavoda za socijalnu i dječju zaštitu, JU Centar za socijalni rad za opštine Nikšić, Plužine i Šavnik, Sekretarijata za socijalno staranje Glavnog grada i JU Zavod „Komanski most“. Uključivanjem svih zainteresovanih strana želi se osigurati kvalitetnije ostvarivanje definisanih ciljeva.

2. ZAKONSKI I STRATEŠKI OKVIR

Plan transformacije donosi se u skladu sa međunarodnim i nacionalnim strateškim i zakonskim okvirima kojima su utvrđeni opšti pravci razvoja na nivou Crne Gore.

2.1. Usaglašenost sa međunarodnim obavezama

Plan se oslanja i na međunarodne standarde postavljene kroz norme koje je Crna Gora usvojila kao članica UN i Savjeta Evrope.

- Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima lica sa invaliditetom kao ključni međunarodni dokument koji je Crna Gora ratifikovala 2009. godine u oblasti zaštite prava lica sa invaliditetom ima svrhu da promoviše, štiti i osigura puno i ravnopravno uživanje svih ljudskih prava i osnovnih sloboda od strane svih lica sa invaliditetom i da promoviše poštovanje njihovog urođenog dostojanstva. U članu 19 Konvencije definiše se pitanje samostalnog života i uključenosti u zajednicu uz odgovarajuće usluge podrške. Ova oblast usko je vezana i s oblastima pokrivenim članovima 9, 24, 25 i 27, a koji tretiraju pitanje pristupačnosti, obrazovanja, zdravlja i rada i zapošljavanja. Konvencija, a time i sve države koje su je ratifikovale, usmjerena je na stvaranje društva u kojem osobe sa invaliditetom imaju pravo da donose odluke o sopstvenim životima, uključuju se u sve sfere društvenog života, poštuju se različitosti i postoje jednake mogućnosti za sve;
- Konvencija o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW, 1979) – koja kao pravno obavezujući međunarodni ugovor UN zagovara uklanjanje svih oblika diskriminacije žena i osigurava njihovu punu ravnopravnost u svim aspektima života;
- Istanbulska konvencija – Konvencija Savjeta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilju u porodici (2011) – gdje je kao jedna od obaveza država potpisnica posebno istaknuta zaštita ranjivih grupa, a prije svega žena sa invaliditetom;
- Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i sloboda (Savjet Evrope, Rim, 1950) i Izmijenjena Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i sloboda (jul 1999) – čiji je glavni cilj zaštita temeljnih ljudskih prava svakog pojedinca. Ova Konvencija, između

ostalog, predstavlja osnovu za kreiranje standarda za pristupačnost i prava osoba sa invaliditetom i rodnu ravnopravnost;

- Evropska strategija o pravima OSI 2021–2030. – čiji cilj je osigurati da sve osobe s invaliditetom u Evropi: uživaju svoja ljudska prava; imaju jednake mogućnosti i jednak pristup društvu; mogu odlučivati o tome gdje, kako i s kim će živjeti; mogu se slobodno kretati Evropskom unijom bez obzira na to koja vrsta podrške im je potrebna i nisu više izložene diskriminaciji. Strategija sadrži skup mjera i inicijativa u raznim područjima i s nizom prioriteta, kao što su: pristupačnost, odnosno mogućnost slobodnog kretanja i boravka, ali i učestvovanja u demokratskom procesu; zadovoljavajući kvalitet života i samostalan život uz posebnu usmjerenost na proces deinstitutionalizacije, socijalnu zaštitu i nediskriminaciju na radnom mjestu i ravnopravno učešće;
- Evropska socijalna povelja – Instrument Savjeta Evrope za zaštitu ljudskih prava, Torino 1961. godine; Dodatni protokol za Evropsku socijalnu povelju, Strazbur, 5. maj 1988. i Izmijenjena Evropska socijalna povelja (Strazbur, 3. maj 1996) – čiji član 15. propisuje set prava koji garantuju pristup obrazovanju i stručnom osposobljavanju, zapošljavanju i pravo na samostalnost, socijalnu uključenost i učešće u životu zajednice;
- Povelja Evropske Unije o osnovnim pravima (Strazbur, 2000. godine) – koja osobama sa invaliditetom garantuje pravo na socijalnu i profesionalnu integraciju, kao i integraciju i participaciju.

Pitanje deinstitutionalizacije tretirano je kroz proces pregovora Crne Gore za članstvo u EU kroz poglavlje 19 - Zapošljavanje i socijalna politika i poglavlje 23 Pravosuđe i temeljna prava u okviru kojih se posebna pažnja posvećuje transformaciji ustanova i deinstitutionalizaciji.

Kroz Opšti komentar Komiteta UN br. 5 - Samostalni život i uključenost u zajednicu, pravo na život u zajednici definiše se kao odmah primjenjivo, građansko pravo svih.

Smjernice UN Komiteta za prava OSI za deinstitutionalizaciju, uključujući i hitne slučajeve (2022.) institucionalizaciju osoba sa invaliditetom prepoznaju kao vid nasilja, te insistiraju na okončavanju ove prakse. Takođe, navodi se da se smještaj u ustanovu ne smije smatrati vidom zaštite, kao ni praktičnijim rješenjem u odnosu na usluge u zajednici po pitanju finansiranja.

2.2. Usaglašenost sa nacionalnim strateškim i zakonskim okvirom

Ustav Crne Gore, kao akt najviše pravne snage, s kojim moraju biti usklađeni svi zakoni i dokumenti, Crnu Goru definiše kao građansku, demokratsku, ekološku i socijalno pravnu državu, zasnovanu na vladavini prava. Ustav takođe obavezuje Crnu Goru da potvrđenim i ratifikovanim međunarodnim ugovorima i opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava daje primat nad domaćim zakonodavstvom i kao sastavni dio unutrašnjeg prava neposredno se primjenjuju kada odnose uređuju drugačije od unutrašnjeg zakonodavstva.

Zakon o socijalnoj i dječjoj zaštiti je donijet 2013. godine i do sada je imao više izmjena i dopuna (posljednja izmjena/dopuna tokom 2025. godine). Zakonom su propisana osnovna materijalna

davanja i usluge iz oblasti socijalne i dječje zaštite. Ovim zakonom realizuju se opredjeljenja koja podrazumijevaju, između ostalog, podsticanje i uvođenje novih usluga socijalne i dječje zaštite i uključivanje u sferu pružanja usluga što više različitih aktera. Propisani su normativi i minimalni standardi u oblasti usluga socijalne i dječje zaštite, propisan je postupak licenciranja stručnih radnika i pružalaca usluga i postupak akreditacije programa obuke. Izvršena je reorganizacija pojedinih centara za socijalni rad, a takođe su osnovani i novi centri za socijalni rad, kako bi građani imali bolju pristupačnost pravima iz oblasti socijalne i dječje zaštite. U skladu sa Zakonom donijeti su sljedeći podzakonski akti, od kojih su za zaštitu lica sa invaliditetom najznačajniji:

- Pravilnik o bližim uslovima za izdavanje, obnavljanje, suspenziju i oduzimanje licence za obavljanje djelatnosti socijalne i dječje zaštite;
- Pravilnikom o bližim uslovima za pružanje i korišćenje, normativima i minimalnim standardima usluga podrške za život u zajednici;
- Pravilnik o bližim uslovima za pružanje i korišćenje, normativima i minimalnim standardima savjetodavno-terapijskih i socijalno-edukativnih usluga;
- Pravilnik o bližim uslovima za pružanje i korišćenje, normativima i minimalnim standardima usluge smještaja odraslih i starih lica;
- Pravilnik o bližim uslovima za pružanje i korišćenje, normativima i minimalnim standardima usluge smještaja u prihvatilištu-skloništu;
- Pravilnik o kriterijumima i mjerilima za učešće korisnika, roditelja odnosno srodnika u plaćanju troškova usluga podrške za život u zajednici, savjetodavno-terapijskih i socijalno-edukativnih usluga i usluga smještaja;
- Pravilnik o bližim uslovima i standardima za obavljanje stručnih poslova u socijalnoj i dječjoj zaštiti;
- Pravilnik o standardima za akreditaciju programa obuke, odnosno programa pružanja usluge u oblasti socijalne i dječje zaštite, načinu sprovođenja postupka akreditacije programa, sadržini i obliku sertifikata; i
- Pravilnik o uslovima, programu i načinu polaganja stručnog ispita u socijalnoj i dječjoj zaštiti.

Pored toga, Plan se temelji na odredbama:

- Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom,
- Porodičnog zakona Crne Gore,
- Zakona o rodnoj ravnopravnosti,
- Zakona o povlasticama na putovanje lica sa invaliditetom,
- Zakona o jedinstvenom vještačenju invaliditeta,
- Zakona o kretanju lica sa invaliditetom uz pomoć psa pomagača i dr.

Osnov za donošenje Plana može se, posredno, pronaći i u krovnim dokumentima koja definišu reformu sistema socijalne i dječje zaštite, kao što su Srednjoročni program rada Vlade 2024-2027, Program ekonomskih reformi za period 2024-2026, te Program pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2024-2027. Plan je usklađen i sa nacionalnim strateškim okvirom, i to:

- Nacionalna strategija održivog razvoja do 2030. godine²

Nacionalna strategija održivog razvoja do 2030. godine predstavlja dugoročnu razvojnu strategiju Crne Gore, a jedna od prioriteta je unapređenje stanja ljudskih resursa i jačanje socijalne inkluzije. U okviru mjere 2.1.5 – Eliminirati diskriminaciju osoba sa invaliditetom definisane su podmjere koje zagovaraju obezbjeđivanje socijalnih usluga osobama sa invaliditetom u skladu sa njihovim realnim potrebama i u skladu sa međunarodnim standardima. Takođe, obezbjeđivanje adekvatnog standarda življenja i socijalne sigurnosti.

- Strategija za zaštitu lica s invaliditetom i promociju jednakosti za period 2022-2027. godine³

Strategija za zaštitu lica s invaliditetom i promociju jednakosti za period 2022-2027. godine, druga ovog tipa usvojena u Crnoj Gori, ima za cilj suzbijanja svih oblika diskriminacije, kao i stvaranja uslova za uživanje jednakih prava u svim oblastima života osoba s invaliditetom. Operativni cilj 5, odnosno realizacija istog, direktno upućuje na potrebu donošenja plana ove vrste, iako se osnove mogu pronaći i u ostalim postavljenim ciljevima. Pomenuti operativni cilj zagovara obezbjeđivanje pune ravnopravnosti i priznavanje svih prava iz oblasti socijalne i dječje zaštite licima s invaliditetom koja garantuju potrebne uslove za samostalan život u zajednici.

- Strategija deinstitutionalizacije za period od 2025. do 2028. godine⁴

Strategija deinstitutionalizacije donijeta je u cilju prevencije institucionalizacije, deinstitutionalizacije korisnika i transformacije pružalaca usluga kako bi se osigurao život u porodici, odnosno zajednici, kao i razvoja usluga podrške za život u zajednici, usluga savjetovanja i socijalno-edukativnih usluga. Ovom strategijom, kao prvim nacionalnim strateškim dokumentom koji utvrđuje ciljeve i prioritete za proces deinstitutionalizacije, predviđeno je donošenje planova transformacije za sve ustanove koje pružaju uslugu smještaja. Ovim dokumentom osobe sa invaliditetom su prepoznate kao jedna od najosjetljivijih grupa u našem društvu i jednom od grupa koja je u izraženom riziku od institucionalizacije. Razlozi za to se najčešće mogu tražiti u nepristupačnosti i nerazvijenosti adekvatnih usluga podrške, a posebno onih koji podrazumijevaju cjelodnevnu brigu. Obaveza donošenja planova transformacije definisana je kao aktivnost kroz Operativni cilj 2 - Transformacija ustanova za smještaj korisnika kroz pružanje usluga u zajednici u najmanje restriktivnom okruženju.

- Strategija razvoja sistema socijalne i dječje zaštite za period od 2025. do 2028. godine⁵

Strategija razvoja sistema donešena je u cilju unapređenja normativnog okvira, adekvatnosti materijalnih davanja, dostupnosti i kvaliteta usluga socijalne i dječje zaštite, unapređenja sistema licenciranja pružalaca usluga, sistema licenciranja stručnih radnika, sistema akreditacije programa obuke, organizacije, normativa, standarda, načina rada u centrima za socijalni rad,

² Nacionalna strategija održivog razvoja dostupna na <https://www.gov.me/dokumenta/67dc487e-097d-41d2-8fd5-7827a19a1f5a>

³ Strategija za zaštitu lica s invaliditetom i promociju jednakosti za period 2022-2027. godine dostupna na <https://www.gov.me/dokumenta/e9659c4e-e7f6-41f2-ab98-0fd115b80601>

⁴ Strategija deinstitutionalizacije za period od 2025. do 2028. godine dostupna na <https://www.gov.me/dokumenta/ae125913-ef38-4dd2-bc90-3e8d38a18a62>

⁵ Strategija razvoja sistema socijalne i dječje zaštite za period od 2025. do 2028. godine dostupna na <https://www.gov.me/dokumenta/bb77fe25-5ffd-43a2-9313-738e0e0b725e>

supervizijske podrške i vršenja nadzora u socijalnoj i dječjoj zaštiti. Drugi operativni cilj ove Strategije predviđa unapređenje usluga socijalne i dječje zaštite kroz povećanje broja korisnika. Indikator pomenutog cilja podrazumijeva povećanje broja licenciranih pružalaca usluga socijalne i dječje zaštite koji kontinuirano pružaju uslugu korisnicima, prije svega usluga podrške za život u zajednici.

2.3. Usaglašenost s principom rodne ravnopravnosti

Donošenje Plana transformacije usmjereno je ka obezbjeđivanju jednakih mogućnosti za sve, što podrazumijeva poštovanje principa rodne ravnopravnosti u svim fazama. U toku izrade dokumenta posebna pažnja se poklanja sagledavanju rodne perspektive u svim oblastima koje plan obuhvata. S tim u vezi, u definisanju ciljeva i aktivnosti, posebno se vodilo računa da se obezbijedi ravnopravno učešće žena i muškaraca u aktivnostima, kao i jednak pristup uslugama i programima podrške za sve osobe koje koriste uslugu.

3. ANALIZA STANJA

Deinstitucionalizacija označava proces prelaska sa institucionalnog sistema brige na sistem podrške zasnovan na životu u porodičnom okruženju i lokalnoj zajednici. Ona obuhvata planiranu tranziciju i pripremu korisnika i korisnica za napuštanje institucija, njihovu inkluziju i aktivno učešće u životu zajednice, uz obezbjeđivanje života u najmanje restriktivnom okruženju. Istovremeno, deinstitucionalizacija podrazumijeva i kontinuiranu podršku kroz razvoj usluga u zajednici za osobe koje već žive u porodici, ali su i dalje socijalno isključene ili marginalizovane.

Transformacija ustanova za smještaj predstavlja jednu od ključnih reformskih mjera u sistemu socijalne i dječje zaštite. Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti propisano je da će se javne ustanove koje obavljaju poslove smještaja djece, mladih, odraslih i starijih lica, transformisati s ciljem razvoja usluga podrške za samostalni život, savjetodavno-terapijskih, odnosno socijalno-edukativnih usluga, u skladu sa planom transformacije koji donosi nadležni organ državne uprave. Ovaj proces usmjeren je na unapređenje usluga koje omogućavaju korisnicima da žive u zajednici uz odgovarajuću podršku, čime se doprinosi izgradnji inkluzivnog i participativnog društva.

Analiza koja slijedi pruža pregled postojećih i nedostajućih usluga koje podržavaju život korisnika u zajednici, sa posebnim osvrtom na uslugu smještaja, uključujući informacije u vezi sa Zavodom.

3.1. Usluge podrške za život u zajednici

Usluge podrške za život u zajednici obuhvataju podršku korisniku u obavljanju svakodnevnih aktivnosti, razvoj i jačanje vještina za samostalan život, unapređenje sposobnosti korisnika kao i veću socijalnu uključenost i aktivno učešće korisnika u zajednici.

Usluge podrške za život u zajednici su: dnevni boravak, pomoć u kući, stanovanje uz podršku, svratište, personalna asistencija, tumačenje i prevođenje na znakovni jezik i dr.

Dnevni boravak je usluga koja podstiče razvoj, očuvanje i unapređenje sposobnosti korisnika obezbjeđujući podršku korisniku i porodici koja se pruža u posebno organizovanom prostoru.

Pomoć u kući je usluga kojom se korisniku pruža podrška u obavljanju svakodnevnih aktivnosti u njegovom domu kroz pružanje praktične pomoći i podrške korisniku radi unapređenja kvaliteta života.

Stanovanje uz podršku je usluga kojom se korisnicima obezbjeđuje odgovarajući smještaj i podrška za osamostaljivanje, socijalnu uključenost i aktivno učešće u zajednici.

Svratište je usluga koja omogućava privremenu ili povremenu podršku u toku dana u cilju zadovoljavanja trenutnih potreba korisnika, kao i informisanje korisnika o drugim pravima u zajednici.

Personalna asistencija pruža se korisniku lične invalidnine, odnosno dodatka za njegu i pomoć koji je u radnom odnosu, odnosno uključen u sistem visokog obrazovanja, odnosno sistem obrazovanja odraslih u cilju podrške za obavljanje svakodnevnih aktivnosti, samostalnog života u zajednici i socijalne uključenosti.

Tumačenje i prevođenje na znakovni jezik je usluga koja omogućava ravnopravan pristup informacijama, javnim uslugama i društvenom životu podstičući samostalnost, društvenu uključenost i aktivno učešće korisnika u zajednici prevazilaženjem barijera u komunikaciji.

3.2. Savjetodavno-terapijske i socijalno-edukativne usluge

Savjetodavno-terapijske i socijalno-edukativne usluge su usluge koje se pružaju u cilju podrške, informisanja i savjetovanja korisnika u vezi sa pravima, mogućnostima i načinima rješavanja ličnih i porodičnih problema kao i kriznih situacija. One obuhvataju savjetovanje, terapiju, medijaciju, SOS telefon i druge usluge.

Savjetovanje je usluga koja omogućava pružanje stručne pomoći i podrške kroz individualni, odnosno grupni rad, u cilju prepoznavanja, razumijevanja i rješavanja ličnih, porodičnih i drugih poteškoća koje utiču na život korisnika.

Terapija je usluga koja predstavlja oblik stručne podrške koji se pruža pojedincima, porodicama ili grupama kroz planirane i stručno vođene postupke koji pomažu korisnicima da prevaziđu krizne ili stresne situacije, razviju veštine suočavanja, komunikacije i samoregulacije, poboljšaju mentalno zdravlje i socijalno funkcionisanje, ojačaju kapacitete za samostalan i kvalitetniji život.

Medijacija je usluga koja predstavlja stručno vođen proces usmjeren na rješavanje konflikta u kojem neutralna i obučena treća osoba – medijator pomaže stranama u sukobu da kroz dijalog razumiju svoje potrebe i interese, prevaziđu nesporazume i postignu dogovor koji poboljšava njihove odnose i svakodnevno funkcionisanje.

SOS telefon je usluga kojom se korisniku obezbjeđuje besplatna i povjerljiva pomoć i podrška putem telefonske linije u cilju zaštite od nasilja, zanemarivanja, zlostavljanja ili zbog posebnih okolnosti i socijalnog rizika kroz informisanje, upućivanje i savjetovanje.

3.3. Usluge smještaja

Smještaj je usluga koja podrazumijeva boravak korisnika: u ustanovi, na hraniteljstvu, porodičnom smještaju, u prihvatilištu-skloništu i druge vrste smještaja.

Usluga smještaja u ustanovu pruža se radi obezbjeđivanja bezbjednog i stimulativnog okruženja, u okolnostima kada to nije moguće obezbjediti u porodici i/ili zajednici, u cilju održanja ili unapređenja kvaliteta života, samostalnosti korisnika, odnosno pripreme za održiv i nezavisan život.

Usluga porodični smještaj obezbjeđuje se trudnici, samohranom roditelju sa djetetom do navršene treće godine života, odraslom i starom licu, kojem je usljed posebnih okolnosti i socijalnog rizika potreban ovaj oblik zaštite. Ovom uslugom korisniku se obezbjeđuje odgovarajući stambeni prostor i materijalni uslovi; odgovarajuća i uredna odjeća i obuća; predmeti za ličnu upotrebu i higijenu, odgovarajuća ishrana i staranje o zdravlju; zaštita od zanemarivanja, zlostavljanja i eksploatacije i podrška u zadovoljavanju socijalnih, religioznih i kulturnih potreba. Porodični smještaj obezbjeđuje se kao standardni smještaj, smještaj uz intenzivnu ili dodatnu podršku, urgentni smještaj, povremeni smještaj i druga vrsta smještaja.

Usluga smještaja u prihvatilištu-skloništu pruža se korisniku kojem su ugroženi bezbjednost, život i zdravlje, kao privremeni do sedam dana i dugotrajni najduže 12 mjeseci. Ova usluga pruža se radi zadovoljavanja osnovnih potreba, osiguranja bezbjednosti u kriznim situacijama, procjene potreba za drugim uslugama i započinjanja procesa pomoći korisniku za uspostavljanje stabilnog porodičnog ili nezavisnog života, prevazilaženja krizne situacije i uspostavljanja održivih rješenja u budućnosti, kao i radi uspostavljanja osjećanja sigurnosti kao osnove za dalji napredak i osnaživanje korisnika i podizanja njihove sposobnosti za bezbjedan život i uključivanje u zajednicu.

3.4. Pregled trenutnog stanja

U Crnoj Gori od usluga koje podržavaju život korisnika u zajednici uspostavljene su usluge dnevni boravak, pomoć u kući, personalna asistencija, svratište, savjetovanje, SOS telefon, terapija i smještaj u prihvatilištu-skloništu. Usluge stanovanje uz podršku, tumačenje i prevođenje na znakovni jezik, medijacija i socijalno-edukativne usluge nisu uspostavljene. Najzastupljenije su usluge dnevni boravak i pomoć u kući.

Tabela 1: Prikaz dostupnih usluga u zajednici za odrasla i stara lica sa invaliditetom:

Teritorija pružanja usluge	Dnevni boravak	Pomoć u kući	Personalna asistencija	Svratište	Savjetovanje	SOS telefon	Terapija	Smještaj u prihvatilištu-skloništu
Andrijevića								
Bar	1	2						
Berane		1						
Bijelo Polje		1	2					
Budva		1						
Cetinje	1							
Danilovgrad	1	3						
Gusinje		2						
Herceg Novi	1	2			1			

Kolašin	1						
Kotor	2	1	1				
Mojkovac	1						
Nikšić	3	2	1		2		
Petnjica		1					
Plav		2					
Plužine					2		
Pljevlja	2	1			1		
Podgorica			1		2		
Rožaje		2	2		1		
Šavnik					1		
Tivat		1					
Tuzi							
Ulcinj		1					
Zeta							
Žabljak							
Teritorija Crne Gore	1	2	1		1		

Sistem socijalne i dječje zaštite u Crnoj Gori trenutno obuhvata osam licenciranih pružalaca usluge smještaja u ustanovama za odrasla i stara lica (šest javnih i dvije privatne ustanove) od kojih je jedino Zavod namijenjen smještaju odraslih i starih lica sa sa umjerenim, težim i teškim intelektualnim invaliditetom i autizmom. U skladu sa podacima navedenim u Strategiji deinstitucionalizacije, od 932 korisnika koji su u ustanovama boravili na dan 31.12.2023. godine, samo 185 korisnika odnosno 19,84% nije imalo tjelesni, senzorni invaliditet, mentalne i intelektualne teškoće ili neke druge smetnje.

Na popisu stanovništva 2023. godine, koji je objavio MONSTAT u decembru 2024. godine, zabilježeno je da je 8.54% stanovništva prijavilo bar jednu teškoću ili ograničenje u obavljanju svakodnevnih aktivnosti (fizička, vidna, slušna itd). Od toga, 5,36% stanovništva posjeduje i zvaničnu odluku o statusu osobe sa invaliditetom izdatu od relevantne institucije. Prema podacima navedenim u analizi „Mapiranje postojećih i nedostajućih usluga podrške za život u zajednici na lokalnom i nacionalnom nivou“⁶ mnoge od tih osoba nemaju pristup uslugama podrške za život u zajednici, kao što su personalna asistencija, pomoć u kući ili dnevni boravak, što ih dodatno izlaže riziku od izolacije, zanemarivanja i institucionalizacije. Ovi podaci ukazuju na potrebu za ravnomjernim raspoređivanjem resursa i razvijanjem mreže podrške u zajednici, a koja će biti dostupna svim osobama sa invaliditetom, nezavisno od mjesta stanovanja.

Generalno, visoka popunjenost kapaciteta ustanova za smještaj ukazuje da ne postoji više stigma kada je u pitanju smještaj u ustanovu, te da porodica sve manje može odgovoriti na rastuće potrebe odraslih i starih lica, što podrazumijeva i osobe sa invaliditetom, koji žele da imaju

⁶ Mapiranje postojećih i nedostajućih usluga podrške za život u zajednici na lokalnom i nacionalnom nivou na https://www.zsdzcg.me/sites/zsdzcg.me/files/2025-09/analiza_-mapiranje_usluga_podrske_za_zivot_u_zajednici.pdf

vršnjačku socijalizaciju i dugoročnu zdravstvenu njegu i da će uvijek postojati određen broj korisnika koji i pored razvoja usluga u zajednici neće svoje potrebe, prije svega one zdravstvene prirode, moći zadovoljiti u kućnim uslovima, nego će im biti neophodan institucionalni smještaj. Sa druge strane smještaj u ustanovu bi trebalo da postoji kao poslednja varijanta, kada se iscrpe sve opcije u zajednici, s tim da bi boravak u ustanovi trebalo da bude privremen⁷.

Specifično, kada je u pitanju popunjenost kapaciteta u Zavodu, može se reći da je ona kontinuirano visoka već godinama unazad, uz jasno izraženu perspektivu da se ovaj vid smještaja bira kao trajni vid zbrinjavanja. U većini slučajeva, razlog prestanka smještaja je smrt korisnika. U periodu koji obuhvata 2020. godinu pa do kraja novembra 2025. godine samo za jednog korisnika je smještaj prekinut usljed povratka u biološku porodicu, dok su dvije korisnice posredstvom nadležnog Centra za socijalni rad premještene iz Zavoda u domove starih, što takođe predstavlja institucionalni vid zaštite.

Tabela 2: Prikaz korisnika usluge smještaja u JU Zavod „Komanski most“

Godina	Broj korisnika smještaja	Popunjenost kapaciteta
2020. godina	115 korisnika	95,8%
2021. godina	116 korisnika	96,6%
2022. godina	119 korisnika	99,2%
2023. godina	114 korisnika	95%
2024. godina	117 korisnika	97,5%

Usluge podrške za život u zajednici predstavljaju temelj socijalne inkluzije i ključni su faktor za omogućavanje osobama sa različitim potrebama da žive dostojanstveno, samostalno i u skladu sa svojim željama.

Zavod za socijalnu i dječju zaštitu je izradio analizu „Uspostavljanje tri ili više usluga podrške za život u zajednici u jedinicama lokalne samouprave u Crnoj Gori“⁸ i „Mapiranje postojećih i nedostajućih usluga podrške za život u zajednici“⁹.

Analiza „Uspostavljanje tri ili više usluga podrške za život u zajednici u jedinicama lokalne samouprave u Crnoj Gori“ pokazuje da Crna Gora posjeduje solidan pravni i strateški okvir za razvoj usluga podrške za život u zajednici, ali da je njegova implementacija fragmentarna, neravnomjerna i previše zavisna od projekata i donatorske pomoći. U praksi se često dešava da usluge postoje samo u većim urbanim sredinama, dok su manji gradovi i ruralne opštine ostavljeni bez osnovne podrške.

Analiza „Mapiranje postojećih i nedostajućih usluga podrške za život u zajednici na lokalnom i nacionalnom nivou“ ima prije svega za cilj da mapira usluge za podršku za život u zajednici i

⁷ Član 28 UN Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom

⁸ [https://www.zsdzcg.me/sites/zsdzcg.me/files/2025-](https://www.zsdzcg.me/sites/zsdzcg.me/files/2025-10/uspstavlanje%20tri%20ili%20vise%20usluga%20podrske%20za%20zivot%20u%20zajednici%20u%20jedinicama%20lokalne%20samouprave%20ils%20u%20crnoj%20gori.pdf)

[10/uspstavlanje tri ili vise usluga podrške za život u zajednici u jedinicama lokalne samouprave ils u crnoj gori.pdf](https://www.zsdzcg.me/sites/zsdzcg.me/files/2025-09/analiza%20-mapiranje%20usluga%20podrske%20za%20zivot%20u%20zajednici.pdf)

⁹ [https://www.zsdzcg.me/sites/zsdzcg.me/files/2025-09/analiza -mapiranje usluga podrške za život u zajednici.pdf](https://www.zsdzcg.me/sites/zsdzcg.me/files/2025-09/analiza%20-mapiranje%20usluga%20podrske%20za%20zivot%20u%20zajednici.pdf)

procijeni postojeće stanje u sistemu socijalne i dječje zaštite u Crnoj Gori, kao i da identifikuje postojeće nedostatke i izazove u pružanju usluga koje podržavaju život korisnika u zajednici, ali i da istakne dobre primjere prakse u onim lokalnim zajednicama gdje su usluge podrške za život u zajednici razvijene i funkcionalne, te da kroz detaljan pregled zakonodavnog okvira i rezultata istraživanja predloži konkretne preporuke za unapređenje sistema. U okviru postojećih usluga i praksi u Crnoj Gori, a koje podržavaju život korisnika u zajednici, identifikovani su brojni nedostaci u pogledu kvaliteta podrške za specifične grupe korisnika, uključujući i one koje zakon prepoznaje kao posebno ranjive i zaštićene. Iako Crna Gora bilježi određene pomak u razvoju usluga podrške za život u zajednici, analiza trenutnog stanja ukazuje na ozbiljne sistemske, kadrovske, teritorijalne i sadržinske nedostatke koji direktno utiču na kvalitet života kategorije stanovništva koje su u riziku da budu ranjive, čime su između ostalih posebno pogođene i osobe s invaliditetom.

Rezultati analiza pokazuju da su najrasprostranjenije usluge pomoć u kući i dnevni boravak, dok nedostaju usluge stanovanje uz podršku, svratište i personalne asistencije. Takođe, rezultati analiza pokazuju da su usluge najrazvijenije u centralnom i južnom regionu te da je neophodno obezbijediti finansijsku održivost usluga.

3.5. JU Zavod „Komanski most”

JU Zavod „Komanski most” počeo je sa radom 1976. godine kao Javna ustanova za smještaj djece i omladine ometene u razvoju i pravni je sljedbenik Specijalnog zavoda za djecu i omladinu. Početno uređenje podrazumijevalo je pružanje podrške djece i mladima sa smetnjama u razvoju, pružanje zdravstvene zaštite, vaspitanje i obrazovanje te radno osposobljavanje. Postepeno se broj djece smanjivao, tako da je Zavod prerastao u ustanovu isključivo za punoljetne osobe, kod kojih postoje dugoročna, primarno intelektualna oštećenja, kao i druga kombinovana oštećenja koja otežavaju njihovo funkcionisanje i efektivno učešće u društvu. Tako je vremenom i djelatnost vaspitanja i obrazovanja ograničavana, te finalno zamijenjena radno-okupacionim tretmanima za odrasle osobe. Na osnovu člana 105 Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti, Vlada Crne Gore je na sjednici od 27. decembra 2018. godine, donijela Odluku o izmjeni i dopuni odluke o organizovanju Javne ustanove Zavod „Komanski most”¹⁰ u skladu sa kojom djelatnost Zavoda trenutno podrazumijeva:

- pružanje usluge smještaja odraslih i starih lica sa invaliditetom;
- pružanje usluga podrške za život u zajednici;
- pružanje savjetodavno-terapijskih i socijalno-edukativnih usluga;
- pružanje stručne podrške i sprovođenje odgovarajuće obuke pružaocima usluge porodičnog smještaja;
- radno-okupaciono angažovanje u skladu sa fizičkim i psihičkim sposobnostima, kulturno zabavne aktivnosti i sl;
- zdravstvenu zaštitu koja se obezbjeđuje u skladu sa propisima o zdravstvenoj zaštiti i zdravstvenom osiguranju.

JU Zavod „Komanski most” je prva i jedina ustanova u Crnoj Gori koja se bavi smještajem odraslih i starih lica sa umjerenim, težim i teškim intelektualnim invaliditetom i autizmom. Smještaj odraslih

¹⁰ https://juzkomanskimost.me/sites/juzkomanskimost.me/files/2022-11/odluku_o_izmjeni_i_dopuni_odluke_o_organizaciji_ju_zavodkomanski_most.pdf

i starih lica sa invaliditetom pruža se korisnicima kojima je neophodna zaštita i podrška za život u bezbjednom okruženju, kao i podrška za održanje ili unapređenje kvaliteta života, a u skladu sa licencom¹¹ za obavljanje djelatnosti usluge smještaja odraslim i starim licima sa invaliditetom za 120 korisnika sa teritorije Crne Gore.

Zavod se prostire na 3ha površine. Na jednom dijelu ove površine smještene su tri paviljonske jedinice, sala za fizioterapiju, prostor za radno-okupacionu terapiju, kuhinja, vešeraj, magacin kao i upravna zgrada. Postojeći smještajni kapaciteti podrazumijevaju: paviljon "A" za mušku populaciju, paviljon "B" za žensku populaciju i paviljon "C" kao prelaznu stambenu jedinicu za pripremu korisnika u sklopu razvoja usluge stanovanje uz podršku u skladu sa prethodnim Planom transformacije Zavoda, koja se pokazala kao odlična sredina za osobe koje koriste uslugu, a koje uz podršku zaposlenih mogu da funkcionišu i obavljaju svakodnevne aktivnosti. Pored smještajnih jedinica, paviljoni obuhvataju i dnevne boravke koji su u potpunosti opremljeni i prilagođeni potrebama korisnika, kao i ambulate opremljene adekvatnom medicinskom opremom u cilju pružanja primarne zdravstvene zaštite. Zdravstveni nadzor i higijenski tretman korisnika obezbijeđen je u kontinuitetu 24 časa.

Zaključno sa novembrom 2025. godine u Zavodu je boravilo 116 korisnika, što čini 96,7% popunjenosti smještajnih kapaciteta, od čega je 50 žena i 66 muškaraca. Najmlađi korisnik ima 19 godina, a najstariji 69 godina. Svi korisnici smještaja se nalaze pod starateljstvom nadležnih centara za socijalni rad kao organa starateljstva, od čega je za troje njih rješenjem nadležnog Osnovnog suda produženo roditeljsko pravo; za 51-og korisnika staratelj je neko od članova porodice; 62 korisnika nemaju srodnike ili isti nisu željeli ili bili adekvatni u cilju preuzimanja starateljske dužnosti, te je u tom slučaju za staratelja postavljen stručni radnik nadležnog centra.

Zadovoljavanje potreba i zadovoljstvo korisnika usluge smještaja je jedan od osnovnih ciljeva koje je Zavod postavio ispred sebe, te je u cilju procjene stepena istog krajem 2024. godine sprovedeno anketiranje korisnika odnosno njihovih staratelja. Interna evaluacija kvaliteta usluge smještaja imala je za cilj da omogući objektivno sagledavanje mišljenja korisnika, kako bi se mogli preduzeti eventualni koraci na mjestima gdje se ukaže potreba ili mogućnost poboljšanja. Na osnovu sprovedene ankete došlo se do podataka da je većina uključenih zainteresovanih strana veoma zadovoljna nivoom i kvalitetom usluga u Zavodu. Ukupna prosječna ocjena iznosi 4,68, odnosno 4,77 na skali od 1-5, a sveobuhvatna ocjena iznosi 4,72. Ocjene po svim pitanjima u oba anketirana dijela su veoma visoke i ujednačene.

U skladu sa Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta djelatnost i rad Zavoda organizovan je u okviru pet službi i to: Služba za smještaj i osnovne stručne poslove, Služba za radno-okupaciono angažovanje, Služba za zdravstvenu njegu, Služba za finansijsko-administrativne i tehničke poslove i Kuhinjska služba. U Zavodu su sistematizovana 33 radna mjesta za 107 izvršilaca, dok su trenutno zaposlena 91 izvršioca.

Pri izradi ovog dokumenta primijenjena je i SWOT analiza stanja u JU Zavod „Komanski most“ kojom su prepoznate snage, slabosti, mogućnosti i prijetnje.

¹¹ https://juzkomanskimost.me/sites/juzkomanskimost.me/files/2022-12/licenca_1.pdf

Tabela 3: SWOT analiza

Snage	Slabosti
• Omogućeni adekvatni uslovi za rad u Zavodu koji podrazumijevaju svu neophodnu opremu u skladu sa propisanim standardima i potrebama korisnika; • Ustanova za smještaj lica sa invaliditetom prepoznatljiva na nacionalnom nivou; • Ostvareno zadovoljstvo korisnika uslugama koje Zavod pruža; • Stručan kadar sa dugogodišnjim iskustvom u radu sa osobama sa težim i teškim invaliditetom i autizmom; • Multidisciplinarni stručni tim sa različitim profilima iz oblasti socijalnog rada, psihologije, fizikalne terapije, zdravstvene njege; • Visok nivo posvećenosti zaposlenih uz empatičan i stabilan odnos prema korisnicima; • Kontinuitet u radu čak i u uslovima visokog opterećenja; • Precizno definisan način rada svih organizacionih jedinica; • Uspostavljeni protokoli, standardi i procedure rada; • Učešće u reformskim procesima (deinstitucionalizacija, standardizacija usluge i dr.) • Stabilno finansiranje iz državnog budžeta, sigurnost u funkcionisanju i kontinuitetu usluge; • Prilagođena i pristupačna infrastruktura za osobe sa invaliditetom; • Učešće korisnika u rekreativnim i kulturnim manifestacijama u Zavodu i zajednici; • Međusektorska saradnja sa brojnim institucijama, organizacijama civilnog društva, kao i međunarodnim organizacijama; • Povezanost sa zdravstvenim sistemom i FZO (ambulanta u sklopu Zavoda, e-zakazivanje, propisivanje terapije).	• Deficit kadra i preopterećenost zaposlenih; • Ograničene mogućnosti za individualizaciju usluga – institucionalni model otežava potpuno prilagođavanje podrške svakom korisniku; • Ograničene mogućnosti za profesionalni razvoj – nedovoljno specijalizovanih obuka za rad sa osobama sa invaliditetom kao i zajedničke obuke međusektorskog karaktera; • Nedostatak kontinuirane supervizije i profesionalne podrške kod pružaoca usluge; • Nedovoljno razvijene usluge podrške za život u zajednici; • Nedovoljna promocija već postojećih usluga koje podržavaju život korisnika u zajednici; • Nedovoljno funkcionalna infrastruktura određenih smještajnih jedinica; • Neusklađenost pojedinih unutrašnjih procesa i sistema sa savremenim standardima; • Povremene teškoće u međusektorskoj koordinaciji.

Mogućnosti	Prijetnje
• Proces deinstitucionalizacije i mogućnost razvoja i unapređenja usluga koje podržavaju život korisnika u zajednici; • Mogućnost finansiranja iz EU fondova i međunarodnih programa; • Uspostavljanje saradnje sa donatorima; • Jačanje međusektorske saradnje sa lokalnim zajednicama, zdravstvenim, kulturnim, obrazovnim i drugim sektorima; • Razvoj partnerstva sa jedinicama lokalne samouprave u cilju uspostavljanja usluga koje podržavaju život korisnika u zajednici; • Izrada i realizacija programa obuka namijenjenih stručnim radnicima i saradnicima za rad sa osobama sa intelektualnim invaliditetom i autizmom; • Rastuća društvena svijest o pravima OSI i ranjivih grupa.	• Teškoće u obezbjeđivanju i zadržavanju stručnog kadra (psihijatar, medicinskih radnika, defektologa i dr.); • Potencijalne promjene javnih politika i rizik od smanjenja budžetskih sredstava za socijalnu zaštitu; • Stigma i stereotipi prema osobama sa intelektualnim invaliditetom i autizmom; • Sve više korisnika sa višestrukim oštećenjima i zdravstvenim komorbiditetima; • Rizik od preopterećenja kapaciteta Zavoda.

3.6. Analiza ostvarenih rezultata

Transformacija Zavoda pokrenuta je još 2013. godine, kada je tadašnje Ministarstvo rada i socijalnog staranja u saradnji sa UNDP pokrenulo izradu Plana transformacije JU Zavod „Komanski most“. Prvi Plan je usvojen 2014. godine i bio je fokusiran na prevenciju daljih prijema i na postepeno premještanje korisnika, kroz razvoj vještina za samostalan život i pružanje odgovarajućih alternativnih usluga u okviru porodice i zajednice.

Drugi Plan transformacije¹² usvojen je dana 1.7.2020. godine od strane Ministarstva rada i socijalnog staranja. Opšti cilj Plana bilo je postepeno smanjivanje broja osoba koje koriste usluge smještaja kroz razvoj vještina za samostalan život i uspostavljanje usluga podrške za život u zajednici i savjetodavno-terapijskih i socijalno-edukativnih usluga. Zavod je, u proteklom periodu, uložio značajne napore u svrhu ostvarivanja postavljenih specifičnih ciljeva. Iako nije došlo do smanjenja broja korisnika na smještaju, ukoliko se Plan sagleda kroz postavljene očekivane rezultate, u ovom trenutku se može konstatovati da je djelimično realizovan. U četvorogodišnjem periodu planirana je realizacija velikog broja aktivnosti, kako u okviru projektnog, tako i kroz redovni program rada ustanove. Od ukupnog broja planiranih aktivnosti, većina je realizovana kroz projekat Transformacija JU Zavod „Komanski most“ – Razvoj usluge stanovanja uz podršku koji je implementiran u periodu od 20.2.2020. do 20.11.2022. godine i bio je ko-finansiran od strane Evropske unije i Vlade Crne Gore u sklopu Programa EU i CG za zapošljavanje, obrazovanje i socijalnu zaštitu, a za cilj je imao nastavak procesa transformacije Zavoda kroz

¹² https://juzkomanskimost.me/sites/juzkomanskimost.me/files/2022-11/plan_transformacije-20.08.2020.pdf

proces deinstitutionalizacije. Usljed proglašenja pandemije korona virusa i izmjena režima rada Zavoda uvedenih početkom 2020. godine, implementacija projekta, kao i ostale aktivnosti predviđene planom, pretrpjele su niz izmjena i odlaganja. U okviru pomenutog projekta, sprovedena je procjena za 117 osoba koje su u tom trenutku koristile uslugu smještaja, a na osnovu metodologije – Skale procjene opšte funkcionalnosti osobe. Od strane stručnog tima Zavoda i spoljnih eksperata za sve korisnike urađen je i funkcionalni profil te selekcija u odnosu na stepen potrebne podrške. Na osnovu ovih procjena, deset korisnika je birano za uključivanje u prelaznu stambenu jedinicu u okviru C paviljona. Prelazna stambena jedinica koja je razvijena u okviru Zavoda predstavlja posebno uređen prostor koji bi trebalo da simulira uslove života kakvi bi bili u usluzi stanovanje uz podršku. Prostor je uređen u skladu sa preporukama iz pravilnika za pomenutu uslugu, a na isti način je i vršena organizacija aktivnosti. Intenzivan proces pripreme, ali i praćenje i procjena korisnika sprovedeni su u trajanju od 6 mjeseci od strane stručnih radnika i stručnih saradnika uz stalnu podršku i pomoć supervizora. U procesu pripreme za licenciranje usluge, sačinjene su sve potrebne procedure. U sklopu projekta održane su tri obuke za stručne radnike i stručne saradnike, i to „Priprema lica sa invaliditetom za samostalan život u otvorenoj zajednici“, „Pružanje usluge stanovanje uz podršku“ i „Rad sa licima sa invaliditetom u otvorenoj zajednici“. Usluga stanovanja uz podršku i pored sprovedene adekvatne pripreme korisnika nije uspostavljena zbog nemogućnosti ispunjavanja materijalnih uslova za licenciranje usljed nedostatka finansijskih sredstava.

Pored navedenih obuka, vršeno je kontinuirano stručno usavršavanje stručnih radnika i stručnih saradnika kroz obuke akreditovane od strane Zavoda za socijalnu i dječju zaštitu, kao i kroz obuke organizovane od strane JU Zavod „Komanski most“ na teme za koje se tokom procesa rada javila potreba. Kao jedan od rezultata izdvaja se i dobijanje rješenja za obavljanje zdravstvene djelatnosti iz oblasti primarne zdravstvene zaštite, od strane Ministarstva zdravlja od 2022. godine, čime je rad u okviru zdravstvene službe značajno unaprijeđen i pojednostavljen.

U skladu sa navedenim, u narednom periodu potrebno je raditi na obezbjeđivanju stabilnih izvora finansiranja, kako bi se licenciranje, a kasnije i pružanje usluga moglo nesmetano sprovoditi. Fokus je potrebno staviti na produbljivanju i formalizovanju saradnje sa svim zainteresovanim stranama i aktivnom uključivanju svih aktera koji mogu dati doprinos.

3.7. Obuke

U cilju održavanja i unaprjeđivanja profesionalnih kompetencija i kvaliteta stručnog rada, Zavod za socijalnu i dječju zaštitu¹³, akreditovao je sljedeće programe obuka namijenjene zaposlenima u ustanovama za smještaj odraslih i starih lica sa invaliditetom, sa temama koje se bave uslugama podrške za život u zajednici i procesom deinstitutionalizacije:

- Osnovna obuka za rad sa porodicama djece sa smetnjama u razvoju i osoba sa invaliditetom;
- Obuka kreiranje programa usluge kroz adekvatnu procenu mogućnosti korisnika;

¹³ <https://www.zsdzcg.me/akreditovani-program-obuke/baza>

- Obuka za stručne radnike/ce, stručne saradnike/ce i saradnike/ce o usluzi personalne asistencije – značenje, standardi, uloge, prava i obaveze korisnika, saradnika, stručnih saradnika/ca i stručnih radnika/ca;
- Osnovna obuka za pružanje podrške osobama sa intelektualnim invaliditetom za samozastupanje;
- Program obuke za zaposlene u oblasti socijalne i dječje zaštite na temu samostalnog života OSI i procesa deinstitutionalizacije, s akcentom na socijalno-edukativne usluge;
- Osnovna obuka za rad u dnevnim boravcima za osobe sa invaliditetom starije od 27 godina;
- Unapređenje znanja i vještina stručnih radnika/ca u radu sa potencijalnim korisnicima/ama i korisnicima/ama usluge podrška za život u zajednici - svratište;
- Osnovna obuka za pružanje usluge savjetovanja za odrasla i stara lica sa invaliditetom;
- Obuka za pružanje usluge pomoć u kući odraslim osobama s invaliditetom i starijima;
- Osnovna obuka za pružanje usluge pomoć u kući odraslim i starim licima sa invaliditetom;
- Osnovna obuka za rad u ustanovama za smještaj odraslih i starih lica;
- Osnovna znanja o procesima deinstitutionalizacije i transformacije rezidencijalnih ustanova za lica sa intelektualnim invaliditetom;
- Osnovna obuka za pružanje usluge pomoć u kući djeci i mladima sa smetnjama u razvoju i odraslim licima sa invaliditetom;
- Trening program za zaposlene u oblasti socijalne i dječje zaštite na opšte teme iz oblasti ljudskih prava djece s invaliditetom i osoba s invaliditetom;
- Obuka za primenu konkretnih postupaka u radu sa osobama iz autističnog spektra i sa kombinovanim smetnjama;
- Rad sa pasivno-agresivnim roditeljima djece sa smetnjama u razvoju i osoba sa invaliditetom;
- Osnovna obuka za pružanje usluge stanovanje uz podršku mladom, odraslom i starom licu sa invaliditetom;
- Obuka za pružanje usluge predaha neformalnim njegovateljima koji brinu o starijima i odraslim osobama u potrebi za dugotrajnom njegoj;
- Osnovna znanja o mentorstvu kao vidu podrške korisnicima za samostalan život ili život uz podršku.

Stručno usavršavanje zaposlenih u Zavodu, pored obuka i stručnih programa akreditovanih od strane Zavoda za socijalnu i dječju zaštitu, obuhvata i druge edukacije i obuke u skladu sa prepoznatim potrebama zaposlenih, razmjenu iskustava sa srodnim ustanovama kao i učešće na domaćim i međunarodnim skupovima, a sve u cilju unapređenja znanja, vještina i kompetencija za rad sa korisnicima usluga.

U ustanovi je tokom proteklog perioda organizovan veliki broj obuka za stručne radnike/ saradnike a neke od najznačajnijih tokom 2025. godine su:

- Postupak deeskalacije – smjernice za postupanje sa uznemirenim pacijentima, prim. dr Zorica Barac – Otašević neuropsihijatar i spec. psihijatrije Tijana Brandmajer;
- Smjernice za rad stručnih radnika/saradnika u socijalnoj i dječjoj zaštiti sa odraslim osobama iz spektra autizma – spec. psihologije Milena Bulajić;

- Modaliti pružanja podrške odraslim osobama sa autizmom, prof. dr Nenad Glumbić;
- Uvod u primjenu analize ponašanja, poticanje komunikacije, učenje bez grešaka, vizualna podrška, pružanje podrške, motivacija, suradnja, izazovna ponašanja – Rea Vuksan M.ADS, BCBA.

3.8. Međusektorska saradnja

Međusektorska saradnja predstavlja jedan od ključnih temelja savremenog pristupa u oblasti socijalne i dječje zaštite, posebno u kontekstu unapređenja kvaliteta usluga i stvaranja uslova za život korisnika u zajednici. Ostvarivanje prava osoba sa invaliditetom, kao i drugih ranjivih grupa ne može se ostvariti izolovanim djelovanjem pojedinačnih institucija, već zahtijeva koordinisan i integrisan pristup različitih sektora socijalne i dječje zaštite, zdravstva, obrazovanja, zapošljavanja, pravosuđa, lokalne samouprave i civilnog društva. Uspostavljanjem funkcionalne međusektorske saradnje stvara se jedinstven, stabilan i sveobuhvatan sistem podrške, usmjeren na ostvarivanje najboljeg interesa i unapređenje kvaliteta života korisnika.

U procesu deinstitucionalizacije, međusektorska saradnja omogućava prelazak sa institucionalnog modela brige na razvoj fleksibilnih, dostupnih i individualizovanih usluga u zajednici, te doprinosi boljoj koordinaciji aktivnosti, racionalnijem korišćenju resursa i stvaranju jedinstvene mreže podrške. Ovo je moguće jedino uz koordinisan angažman svih sektora koji mogu odgovoriti na kompleksne potrebe korisnika od zdravstvenih i rehabilitacionih usluga, preko obrazovnih i radno-okupacionih programa, do usluga koje podržavaju život korisnika u zajednici kao što su stanovanje uz podršku, personalna asistencija ili dnevni boravak.

Za sistem socijalne i dječje zaštite, međusektorska saradnja ima poseban značaj jer omogućava:

- holistički pristup korisniku kroz povezivanje zdravstvene, socijalne, obrazovne i druge vrste podrške;
- racionalno korišćenje resursa i izbjegavanje sukoba nadležnosti između institucija;
- kontinuitet usluga i praćenje korisnika kroz različite faze njihovog života;
- poboljšanje kvaliteta profesionalnih usluga kroz razmjenu znanja i dobre prakse;
- pravovremene intervencije, posebno u situacijama rizika, zanemarivanja ili nasilja;
- bolje planiranje usluga i kreiranje održivih rješenja u lokalnoj zajednici;
- smanjenje stigmatizacije i socijalne isključenosti, posebno kod osoba koje prelaze iz institucionalnog smještaja u život u zajednici.

U kontekstu transformacije Zavoda, ovakav model saradnje je ključan za uspješnu transformaciju i stvaranje uslova za veće učešće korisnika u zajednici, smanjenje institucionalne zavisnosti te kreiranje uslova za što samostalniji i aktivniji život korisnika.

Međusektorska saradnja Zavoda sa centrima za socijalni rad, zdravstvenim ustanovama, jedinicama lokalne samouprave, nevladinim organizacijama i obrazovnim institucijama

predstavlja ključni element u obezbjeđivanju kvalitetne i sveobuhvatne zaštite korisnika. Kroz koordinisano djelovanje i razmjenu informacija pruža se pravovremena i individualizovana socijalna, zdravstvena i psihosocijalna podrška, što doprinosi očuvanju dostojanstva korisnika, unapređenju kvaliteta života i jačanju funkcionalnih sposobnosti korisnika.

Zavod ostvaruje kontinuiranu međusektorsku saradnju sa zdravstvenim sistemom Crne Gore, posebno sa izabranim doktorima, sekundarnim i tercijarnim zdravstvenim ustanovama i Fondom za zdravstveno osiguranje Crne Gore (FZO). Rješenjem Ministarstva zdravlja 2022. godine registrovana je zdravstvena ambulanta opšte medicine JU Zavod „Komanski most“, čime je korisnicima omogućena sveobuhvatna i kontinuirana primarna zdravstvena zaštita, uključujući praćenje zdravstvenog stanja, propisivanje terapije, redovne ljekarske preglede i kontrole na licu mjesta i koja je povezana sa informacionim sistemom FZO. Takođe, saradnja se dodatno razvija i kroz sprovođenje zajedničkih preventivnih programa (vakcinacija, skriningi, preventivni pregledi i dr.), edukativnih aktivnosti i specijalističkih konsultacija, što značajno doprinosi efikasnijem pružanju zdravstvene njege, smanjenju potrebe za hospitalizacijom i obezbjeđivanju liječenja u poznatom i sigurnom okruženju.

Razvijanje funkcionalne međusektorske saradnje omogućiće da proces transformacije Zavoda, kao i proces deinstitucionalizacije bude održiv, planski i usklađen sa međunarodnim standardima, posebno sa Konvencijom UN o pravima osoba sa invaliditetom i evropskim socijalnim politikama. Ovakav pristup doprinosi da Crna Gora razvija sistem koji promoviše inkluziju, poštovanje ljudskih prava i stvaranje uslova za život u zajednici svakog korisnika.

U cilju unapređenja sistema socijalne i dječje zaštite i integrisanog pristupa u pružanju usluga Zavod za socijalnu i dječju zaštitu izradio je „Analizu potreba, načina uspostavljanja, finansiranja i funkcionisanja integrisanog pristupa u pružanju usluga“. Integrirani pristup u pružanju usluga predstavlja reformsku tačku savremenih javnih politika, naročito u oblasti socijalne zaštite, obrazovanja i zdravstva. Integrirani pristup u pružanju usluga podrazumijeva koordinisano, sveobuhvatno i međusobno povezano pružanje podrške, na način koji omogućava korisniku da u jedinstvenom sistemu ostvari pravo na usluge iz više sektora. On omogućava prevenciju, ranu identifikaciju potreba, blagovremenu intervenciju i kontinuiranu podršku korisniku. Analiza identifikuje potrebe korisnika, predlaže način uspostavljanja integrisanog pristupa kroz međusektorsku saradnju, te razmatra finansijske i organizacione uslove za primjenu, te samim tim predstavlja značajnu osnovu za uspostavljanje integrisanog i efikasnijeg pristupa u pružanju usluga u Crnoj Gori.

4. OPIS PLANIRANIH USLUGA

Planom transformacije Zavoda za period od 2026. do 2029. godine planira se unapređivanje usluge smještaja za korisnike, kao i uspostavljanje i unapređenje usluga koje direktno podržavaju život korisnika u zajednici, s ciljem da se obezbijedi inkluzivno okruženje, poveća samostalnost korisnika i smanji potreba za institucionalnim zbrinjavanjem. Poseban fokus biće stavljen na razvoj sljedećih usluga: dnevni boravak, pomoć u kući, stanovanje uz podršku, savjetodavno-terapijske i socijalno-edukativne usluge i predah smještaj.

4.1. Dnevni boravak

Dnevni boravak je usluga koji podstiče razvoj, očuvanje i unapređenje sposobnosti korisnika obezbjeđujući podršku korisniku i porodici koja se pruža u posebno organizovanom prostoru, uz obezbjeđivanje obroka i sigurnog okruženja, održavanje lične higijene i higijene prostora, razvoj potencijala i osnaživanje za život u zajednici.

Aktivnosti su prilagođene karakteristikama, kapacitetima i potrebama korisnika i mogu uključivati:

1. podršku u izgradnji i održavanju pozitivnih odnosa sa odraslim, starim licima i djecom;
2. organizovanje radno-okupacionih, odnosno edukativnih aktivnosti, koje podstiču razvoj novih znanja i vještina;
3. razvijanje metoda rada koji ohrabruju učestvovanje korisnika u aktivnostima u zajednici;
4. organizovanje slobodnog vremena u skladu sa potrebama i interesovanjima korisnika;
5. organizovanje prigodnih kulturno-zabavnih sadržaja u okviru dnevnog boravka;
6. podršku u socijalnoj inkluziji;
7. razvoj vještina za prepoznavanje i rješavanje problema;
8. razvoj komunikacionih vještina; i
9. razvoj vještina i znanja potrebnih za život u zajednici.

Planirano je da se JU Zavod „Komanski most“ licencira za uslugu dnevni boravak koja će se pružati odraslom i starom licu sa invaliditetom.

Licenciranjem za uslugu dnevni boravak Zavod doprinosi sprovođenju procesa transformacije i deinstitucionalizacije, jer omogućava korisnicima da svoje potrebe za podrškom i socijalizacijom ostvaruju u zajednici, uz očuvanje porodičnog života i samostalnosti.

4.2. Pomoć u kući

Pomoć u kući je usluga kojom se korisniku pruža podrška u obavljanju svakodnevnih aktivnosti u njegovom domu kroz pružanje praktične pomoći i podrške korisniku radi unapređenja kvaliteta života.

Pružalac usluge u skladu sa karakteristikama, kapacitetima i potrebama korisnika obezbjeđuje jednu ili više aktivnosti:

1. nabavku hrane, pomoć pri pripremi obroka i hranjenju;
2. pomoć pri kretanju;
3. pomoć pri održavanju lične higijene i higijene prostora;
4. pomoć pri grijanju prostora;
5. pomoć pri nabavci štampe i knjiga i plaćanju računa za električnu energiju, telefon, komunalije i sl;
6. posredovanje u obezbjeđivanju različitih vrsta usluga za održavanje stana i uređaja za domaćinstvo; i
7. nabavku lijekova i odvođenje na ljekarske preglede.

Planirano je da se JU Zavod „Komanski most“ licencira za uslugu pomoć u kući koja će se pružati odraslom i starom licu s invaliditetom.

Licenciranjem za uslugu pomoć u kući Zavod doprinosi sprovođenju procesa transformacije i deinstitucionalizacije, jer omogućava korisnicima da svoje potrebe za podrškom i socijalizacijom ostvaruju u porodici i/ili zajednici, uz očuvanje porodičnog života i samostalnosti.

4.3. Stanovanje uz podršku

Stanovanje uz podršku je usluga kojom se korisnicima obezbjeđuje odgovarajući smještaj i podrška za osamostaljivanje, socijalnu uključenost i aktivno učešće u zajednici.

U kontekstu transformacije, Zavod će ovu uslugu prvenstveno pružati korisnicima usluge smještaja u Zavodu, a koja su prošla pripremu u okviru prelazne stambene jedinice, kao i drugim odraslim i starim licima s invaliditetom koja su u riziku od smještaja u ustanovu.

Pružalac usluge stanovanje uz podršku u skladu sa karakteristikama, kapacitetima i potrebama korisnika obezbjeđuje jednu ili više aktivnosti:

1. podršku u uspostavljanju i održavanju kontakata sa licima važnim za korisnika;
2. organizovanje radno-okupacionih i edukativnih aktivnosti;
3. razvijanje vještina koje se odnose na pripremu obroka, održavanje lične higijene i higijene prostora, vođenje domaćinstva, održavanje stana i staranje o ličnim stvarima;
4. podršku u razvoju samostalnosti u donošenju odluka i preuzimanju odgovornosti;
5. podršku u ostvarivanju prava iz oblasti socijalnih, zdravstvenih, obrazovnih i drugih usluga u zajednici; i
6. podršku, odnosno pomoć u zadovoljavanju socijalnih, kulturno-zabavnih, obrazovnih, sportskih i drugih potreba.

Prelazna stambena jedinica, oformljena u avgustu 2021. godine, ima ključnu ulogu u pripremi korisnika koji se izmještaju iz Zavoda i jedna je od aktivnosti podrške korisnicima usluge smještaja koji se pripremaju za prelazak na uslugu stanovanje uz podršku. Ova aktivnost obezbjeđuje jačanje ličnih kapaciteta korisnika za samostalno obavljanje dnevnih aktivnosti i funkcionisanje u otvorenoj zajednici. Priprema se odvija u posebno opremljenom prostoru, djelimično odvojenom od ostatka Zavoda i simulira uslove porodičnog okruženja omogućavajući korisnicima da razviju potrebne vještine. Ova priprema je važna, posebno usljed višegodišnjeg perioda provedenog u institucionalnom smještaju, gdje korisnici nisu imali mogućnost da u dovoljnoj mjeri razvijaju svakodnevne životne vještine.

Licenciranjem za uslugu stanovanje uz podršku Zavod doprinosi sprovođenju procesa transformacije i deinstitucionalizacije, jer omogućava korisnicima da svoje potrebe za podrškom i socijalizacijom ostvaruju u zajednici, stanu ili kući, uz podršku stručnih radnika i saradnika. Podrška se pruža u svakodnevnim aktivnostima, razvoju životnih vještina i uključivanju u društvo. Cilj je veća samostalnost, bolji kvalitet života i smanjenje potrebe za institucionalnim smještajem.

4.4. Savjetovanje

Savjetovanje je usluga koja omogućava pružanje stručne pomoći i podrške kroz individualni, odnosno grupni rad, u cilju prepoznavanja, razumijevanja i rješavanja ličnih, porodičnih i drugih poteškoća koje utiču na svakodnevni život korisnika.

Pružalac usluga savjetovanja dužan je da korisniku obezbijedi:

1. osnaživanje za prihvatanje promjene;
2. podršku u psihosocijalnom razvoju i očuvanju potencijala;
3. podršku u unapređenju kvaliteta odnosa sa porodicom, grupom i drugim licima važnim za korisnika;
4. razvoj vještina za prepoznavanje i rješavanje problema;
5. razvoj komunikacionih vještina; i
6. razvoj vještina samozaštite i donošenja odluka i preuzimanje lične odgovornosti.

Kada je riječ o korisnicima Zavoda kao potencijalnim korisnicima usluge stanovanja uz podršku, važno je naglasiti da prelazak sa institucionalne zaštite na podršku u zajednici ne predstavlja samo fizičko preseljenje na novo mjesto boravka ili u drugi oblik smještaja. Kako bi se izbjeglo vraćanje u instituciju i obezbijedili najbolji mogući ishodi za korisnike i njihove porodice, pored adekvatne pripreme ključno je da korisnicima bude dostupna kontinuirana stručna podrška u svakom trenutku. Tranzicioni period može biti izuzetno izazovan, a potencijalne negativne posljedice mogu se značajno umanjiti pružanjem kvalitetne usluge savjetovanja i psihosocijalne podrške.

Planirano je da se JU Zavod „Komanski most“ licencira za uslugu savjetovanja koja će se pružati odraslom i starom licu s invaliditetom.

Licenciranjem za uslugu savjetovanja Zavod doprinosi sprovođenju procesa transformacije i deinstitutionalizacije, jer omogućava korisnicima da svoje potrebe za podrškom i socijalizacijom ostvaruju u porodici i/ili zajednici, uz očuvanje porodičnog života i samostalnosti.

4.5. Predah smještaj

Usluga predah smještaj je privremeni i povremeni smještaj, koja se između ostalog, pruža odraslom i starom licu sa invaliditetom.

Usluga predah smještaj obezbjeđuje se kao dnevni, vikend ili višednevni smještaj, u cilju pružanja podrške porodici u održavanju i poboljšanju kvaliteta njihovog života s ciljem ostanka korisnika u porodici.

Usluga predah smještaj pruža se najduže 45 dana u toku kalendarske godine.

Licenciranjem za uslugu predah smještaj JU Zavod „Komanski most“ doprinosi sprovođenju procesa transformacije i deinstitutionalizacije, jer omogućava podršku porodicama odraslog i starog lica sa invaliditetom u održavanju i poboljšanju kvaliteta njihovog života s ciljem ostanka korisnika u zajednici.

5. FINANSIRANJE

Sredstva za osnovna materijalna davanja i usluge socijalne i dječje zaštite, uključujući i uslugu smještaja u ustanovu obezbjeđuju se u budžetu države, u skladu sa Zakonom o socijalnoj dječjoj zaštiti.

Sredstva za usluge socijalne i dječje zaštite obezbjeđuju se i putem učešća korisnika, odnosno njihovih srodnika koji su dužni da ih izdržavaju, donacija, poklona, zavještanja, legata, osnivanjem zadužbina i fondacija i dr, u skladu sa posebnim zakonom.

U budžetu opštine mogu se obezbijediti sredstva za materijalna davanja u socijalnoj i dječjoj zaštiti propisana ovim zakonom i za usluge socijalne i dječje zaštite, kao što su: pomoć u kući, dnevni boravak, usluge narodne kuhinje, odmor i rekreaciju djece, stanovanje uz podršku, smještaj u prihvatilište - sklonište, stanovanje za socijalno ugrožena lica, u skladu sa zakonom i druge usluge u skladu sa svojim materijalnim mogućnostima.

Ukoliko opštine nijesu u mogućnosti da obezbijede sredstva za navedene usluge, u njihovom finansiranju učestvuje država, u skladu sa Pravilnikom o visini sredstava za razvoj, odnosno finansiranje usluga socijalne i dječje zaštite i kriterijumima za njihovu raspodjelu, osim za troškove funkcionisanja dnevnih boravaka za djecu i mlade sa smetnjama i teškoćama u razvoju, čije će troškove usluga država sufinansirati u svakoj opštini.

6. OPŠTI CILJ PLANA TRANSFORMACIJE

Opšti cilj Plana transformacije Zavoda jeste transformacija ustanove kroz pružanje usluga koje podržavaju život korisnika u zajednici i omogućavaju korisnicima da žive u najmanje restriktivnom okruženju.

7. OPERATIVNI CILJEVI

Operativni cilj 1. – Reorganizacija ustanove

Aktivnosti:

1. Donošenje Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta;
2. Donošenje programa rada Zavoda u skladu sa Planom transformacije;
3. Unapređenje postojećih i izrada novih internih procedura rada;
4. Sprovođenje internih provjera sistema kvaliteta;
5. Unapređenje procedura koje pružalac usluge obezbjeđuje u skladu sa propisom kojim se uređuju bliži uslovi za pružanje, korišćenje, normativi i minimalni standardi usluge;
6. Uvođenje supervizije za stručne radnike, stručne saradnike i saradnike u Zavodu;
7. Pružanje stručne podrške zaposlenima u Zavodu;

8. Jačanje stručnih kapaciteta; i
9. Izrada programa obuke za deinstitucionalizaciju, prevenciju institucionalizacije i pružanje usluga osobama sa intelektualnim invaliditetom i autizmom.

Operativni cilj 2. Uspostaviti usluge koje podržavaju život korisnika u zajednici

Aktivnosti:

1. Licenciranje za uslugu dnevni boravak;
2. Licenciranje za uslugu pomoć u kući;
3. Licenciranje za uslugu stanovanje uz podršku;
4. Licenciranje za uslugu savjetovanje; i
5. Licenciranje za uslugu predah smještaj.

Operativni cilj 3. Osnažiti korisnike za proces deinstitucionalizacije i uključiti ih u zajednicu

Aktivnosti:

1. Sprovođenje medijskih kampanja o pravima lica s invaliditetom u saradnji sa relevantnim institucijama i NVO, uz aktivno učešće korisnika usluge smještaja;
2. Promocija usluga koje podržavaju život korisnika u zajednici;
3. Promocija usluge porodični smještaj;
4. Jačanje informisanosti i kompetencija korisnika za život u zajednici i uključivanje u društvo;
5. Razvijanje programa pripreme korisnika za život u zajednici i uključivanje u društvo;
6. Razvijanje životnih vještina korisnika potrebnih za samostalno funkcionisanje u zajednici u prelaznoj stambenoj jedinici kao priprema za stanovanje uz podršku;
7. Osnaživanje korisnika za aktivno učešće u društvenom životu i donošenje odluka, kroz jačanje socijalnih vještina, samopouzdanja i sposobnosti korišćenja dostupnih resursa podrške;
8. Revizija individualnog plana rada sa korisnikom; i
9. Pružanje podrške porodicama za osnaživanje za povratak korisnika.

Operativni cilj 4. Unaprijediti međusektorsku saradnju kako bi se podržao život korisnika u porodici i/ili zajednici

Aktivnosti:

1. Uspostavljanje formalnih mehanizama saradnje između Zavoda, sistema socijalne zaštite, zdravstvenog sistema, jedinica lokalne samouprave, NVO, OCD i dr;
2. Jačanje koordinacije i razmjene informacija između Zavoda i institucija sistema, jedinica lokalne samouprave, NVO, OCD i dr;
3. Unapređenje međusektorske saradnje kroz zajedničko pružanje usluga koje podržavaju život korisnika u zajednici;
4. Promocija međusektorske saradnje i podizanje svijesti javnosti o važnosti podrške osobama sa intelektualnim invaliditetom i autizmom u zajednici;
5. Saradnja sa pružaocima usluga za osobe s invaliditetom u Crnoj Gori radi razmjene iskustva i kreiranja zajedničkih predloga za unapređenja zaštite lica s invaliditetom; i
6. Uspostavljanje partnerstva sa međunarodnim donatorima i fondacijama.

Operativni cilj 5. Unaprijediti postojeće usluge u cilju očuvanja funkcionalnih sposobnosti korisnika kroz stalnu njegu i brigu o njihovom mentalnom i fizičkom zdravlju

Aktivnosti:

1. Razvoj i sprovođenje strukturirane radno-okupacione terapije, prilagođene individualnim potrebama korisnika;
2. Pružanje unaprijedene zdravstvene njege i fizikalne terapije u skladu sa individualnim potrebama korisnika;
3. Pružanje psihološke i socijalne podrške prilagođene individualnim potrebama korisnika;
4. Sprovođenje aktivnosti socijalne, kulturne i rekreativne prirode u kojima učestvuju korisnici; i
5. Sprovođenje aktivnosti za poboljšanje materijalnih uslova usluge smještaja.

8. PRAĆENJE SPROVOĐENJA PLANA TRANSFORMACIJE

Praćenje Plana transformacije je neophodno za ostvarivanje njegovih punih efekata. Praćenje Plana transformacije predstavlja ključnu komponentu za osiguranje efikasne implementacije, pravovremeno prepoznavanje izazova i kontinuirano unapređenje usluga.

Mehanizam praćenja i ocjenjivanja Plana transformacije sadrži sljedeće elemente:

- tim za praćenje i ocjenjivanje Plana transformacije; i
- redovno izvještavanje.

Tim za praćenje Plana transformacije će činiti predstavnici: JU Zavod „Komanski most“, Ministarstva socijalnog staranja, brige o porodici i demografije, Ministarstva zdravlja, Zavoda za socijalnu i dječju zaštitu, Sekretarijata za socijalno staranje Glavnog grada Podgorica i JU Centar za socijalni rad za Glavni grad Podgorica, opštinu u okviru Glavnog grada Golubovci i opštinu Tuzi i/ili JU Centar za socijalni rad za opštine Nikšić, Plužine i Šavnik.

Tim za praćenje Plana transformacije će se sastajati najmanje dva puta godišnje i na taj način blagovremeno i u kontinuitetu razmatrati proces sprovođenja planiranih aktivnosti, kao i moguće prepreke i izazove.

Tim za praćenje Plana transformacije će dostavljati godišnji i završni izvještaj o realizaciji Plana transformacije resornom ministarstvu.

Tim za praćenje Plana transformacije može inicirati izmjenu Plana transformacije zbog promjena u zakonodavnom i strateškom okviru i potrebama korisnika. Prijedlog izmjena se dostavlja Ministarstvu socijalnog staranja, brige o porodici i demografije, koje donosi odluku o usvajanju izmjena Plana transformacije.

9. SREDSTVA ZA REALIZACIJU AKTIVNOSTI PREDVIĐENIH PLANOM

Za realizaciju aktivnosti predviđenih Planom transformacije, sredstva će se obezbjeđivati kroz:

- budžet Crne Gore;
- budžet jedinica lokalne samouprave;
- sopstvena sredstva JU Zavod „Komanski most“; i
- donatorska sredstva.

10. AKCIONI PLAN ZA SPROVOĐENJE PLANA TRANSFORMACIJE JU ZAVOD „KOMANSKI MOST“ ZA PERIOD OD 2026. DO 2029. GODINE

Operativni cilj	Aktivnosti	Indikatori	Period realizacije	Nadležnost	Izvor finansiranja
1. Reorganizacija ustanove	1.1. Donošenje Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta	Donesen Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta	II kvartal 2026. godine – III kvartal 2026. godine	JU Zavod „Komanski most“ MSSD	Budžet Crne Gore
	1.2. Donošenje programa rada Zavoda u skladu sa Planom transformacije	Donesen program rada JU Zavod „Komanski most“ u skladu sa Planom transformacije	I kvartal 2026. godine	JU Zavod „Komanski most“ MSSD	Budžet Crne Gore
	1.3. Unapređenje postojećih i izrada novih internih procedura rada	Unaprijeđene/revidirane postojeće interne procedure Donijete nove interne procedure	U kontinuitetu I kvartal 2026. - IV kvartal 2029.	JU Zavod „Komanski most“ MSSD	Budžet Crne Gore
	1.4. Sprovođenje internih provjera sistema kvaliteta	Broj sprovedenih internih provjera sistema kvaliteta Broj utvrđenih neusaglašenosti Broj sprovedenih korektivnih mjera	U kontinuitetu I kvartal 2026. - IV kvartal 2029.	JU Zavod „Komanski most“	Budžet Crne Gore

	1.5. Unapređenje procedura koje pružalac usluge obezbeđuje u skladu sa propisom kojim se uređuju bliži uslovi za pružanje, normativi i minimalni standardi usluge	Donijete i/ili izmijenjene procedure koje pružalac usluge obezbeđuje u skladu sa propisom kojim se uređuju bliži uslovi za pružanje, korišćenje, normativi i minimalni standardi usluge	U kontinuitetu I kvartal 2026. - IV kvartal 2029.	JU Zavod „Komanski most“ ZSDZ	Budžet Crne Gore
	1.6. Uvođenje supervizije za stručne radnike, stručne saradnike i saradnike u Zavodu	Zaposlen jedan izvršilac na poslovima supervizije	I kvartal 2027. godine - IV kvartal 2029. godine	JU Zavod „Komanski most“ MSSD	Budžet Crne Gore
	1.7. Pružanje stručne podrške zaposlenima u Zavodu	Broj individualnih supervizija Broj stručnih radnika koji je učestvovao u grupnoj superviziji	U kontinuitetu I kvartal 2026. - IV kvartal 2029.	JU Zavod „Komanski most“ ZSDZ	Budžet Crne Gore
	1.8. Jačanje stručnih kapaciteta	Povećan broj stručnih radnika, stručnih saradnika i saradnika Broj obučanih stručnih radnika, stručnih saradnika i saradnika	U kontinuitetu I kvartal 2026. godine - IV kvartal 2029. godine	JU Zavod „Komanski most“ MSSD MZ ZSDZ	Budžet Crne Gore

2. Uspostaviti usluge koje podržavaju život korisnika u zajednici	1.9. Izrada programa obuke za deinstitucionalizaciju, prevenciju institucionalizacije i pružanje usluga osobama sa intelektualnim invaliditetom i autizmom	Akreditovani programi obuke za rad sa osobama sa intelektualnim invaliditetom i autizmom na teme koje se odnose na direktan rad sa korisnicima usluge smještaja i usluga koje podržavaju život u zajednici kao i obuke koje obrađuju temu deinstitucionalizacije i prevenciju institucionalizacije	U kontinuitetu I kvartal 2026. - IV kvartal 2029.	JU Zavod „Komanski most“ ZSDZ	Budžet Crne Gore
	2.1. Licenciranje za uslugu dnevni boravak	Dobijena licenca za uslugu dnevni boravak	I kvartal 2027. godine – IV kvartal 2029. godine	JU Zavod „Komanski most“ MSSD JLS	Budžet Crne Gore
	2.2. Licenciranje za uslugu pomoć u kući	Dobijena licenca za uslugu pomoć u kući	I kvartal 2027. godine – IV kvartal 2029. godine	JU Zavod „Komanski most“ MSSD JLS	Budžet Crne Gore

3. Osnažiti korisnike za proces deinstucionalizacije i uključiti ih u zajednicu	2.3. Licenciranje za uslugu stanovanje uz podršku	Dobijena licenca za uslugu stanovanje uz podršku	I kvartal 2027. godine – IV kvartal 2029. godine	JU Zavod „Komanski most“ MSSD JLS	Budžet Crne Gore
	2.4. Licenciranje za uslugu savjetovanje	Dobijena licenca za uslugu savjetovanje	I kvartal 2027. godine – IV kvartal 2029. godine	JU Zavod „Komanski most“ MSSD JLS	Budžet Crne Gore
	2.5. Licenciranje za uslugu predah smještaj	Dobijena licenca za uslugu predah smještaj	I kvartal 2027. godine – IV kvartal 2029. godine	JU Zavod „Komanski most“ MSSD JLS	Budžet Crne Gore
	3.1. Sprovođenje medijskih kampanja o pravima lica s invaliditetom u saradnji sa relevantnim institucijama i NVO, uz aktivno učešće korisnika usluge smještaja	Broj organizovanih medijskih kampanja o pravima lica s invaliditetom	U kontinuitetu I kvartal 2026. godine – IV kvartal 2029. godine	JU Zavod „Komanski most“ MSSD ZSDZ JLS NVO OCD	Budžet Crne Gore

	3.2. Promocija usluga koje podržavaju život korisnika u zajednici	Broj organizovanih promocija usluga koje podržavaju život korisnika u zajednici	U kontinuitetu I kvartal 2026. godine – IV kvartal 2029. godine	JU Zavod „Komanski most“ MSSD ZSDZ JLS NVO OCD	Budžet Crne Gore
	3.3. Promocija usluge porodični smještaj	Broj organizovanih promocija usluge porodični smještaj	U kontinuitetu I kvartal 2026. godine – IV kvartal 2029. godine	JU Zavod „Komanski most“ MSSD ZSDZ CSR	Budžet Crne Gore
	3.4. Jačanje informisanosti i kompetencija korisnika za život u zajednici i uključivanje u društvo	Broj korisnika koji su informisani i osnaženi za život u zajednici i uključivanje u društvo Broj organizovanih radionica za osnaživanje korisnika za život u zajednici i uključivanje u društvo	U kontinuitetu I kvartal 2026. godine – IV kvartal 2029. godine	JU Zavod „Komanski most“ MSSD ZSDZ	Budžet Crne Gore

3.5. Razvijanje programa pripreme korisnika za život u zajednici i uključivanje u društvo	Razvijeni programi pripreme korisnika za život u zajednici i uključivanje u društvo	I kvartal 2026. godine – IV kvartal 2026. godine	JU Zavod „Komanski most“ CSR	Budžet Crne Gore
3.6. Razvijanje životnih vještina korisnika potrebnih za samostalno funkcionisanje u zajednici u prelaznoj stambenoj jedinici kao priprema za stanovanje uz podršku	Broj organizovanih radionica sa korisnicima na temu razvijanja životnih vještina korisnika potrebnih za samostalno funkcionisanje u zajednici	U kontinuitetu I kvartal 2026. - IV kvartal 2029.	JU Zavod „Komanski most“	Budžet Crne Gore
3.7. Osnaživanje korisnika za aktivno učešće u društvenom životu i donošenje odluka, kroz jačanje socijalnih vještina, samopouzdanja i sposobnosti korišćenja dostupnih resursa podrške	Broj organizovanih radionica sa korisnicima na temu jačanje socijalnih vještina, samopouzdanja i sposobnosti korišćenja dostupnih resursa podrške	U kontinuitetu I kvartal 2026. - IV kvartal 2029.	JU Zavod „Komanski most“	Budžet Crne Gore
3.8. Revizija individualnog plana rada sa korisnikom	Revidirani individualni planovi rada sa korisnikom	U kontinuitetu I kvartal 2026. godine – IV	JU Zavod „Komanski most“	Budžet Crne Gore

			kvartal 2029. godine	CSR Korisnik usluge Lica značajna za korisnika	Budžet Crne Gore
	3.9. Pružanje podrške porodicama za osnaživanje za povratak korisnika	Broj porodica koje su osnažene za povratak korisnika	U kontinuitetu I kvartal 2026. godine – IV kvartal 2029. godine	JU Zavod „Komanski most“ CSR Korisnik usluge Lica značajna za korisnika	
4. Unaprijediti međusektorsku saradnju kako bi se podržao život korisnika u porodici i/ili zajednici	4.1. Uspostavljanje formalnih mehanizama saradnje između Zavoda, sistema socijalne zaštite, zdravstvenog sistema, jedinica lokalne samouprave, NVO, OCD i dr.	Broj zaključenih memoranduma o saradnji između Zavoda, sistema socijalne zaštite, zdravstvenog sistema, jedinica lokalne samouprave, NVO, OCD i dr.	U kontinuitetu I kvartal 2026. godine – IV kvartal 2029. godine	JU Zavod „Komanski most“ MSSD ZSDZ CSR MZ JZU JLS NVO OCD i dr.	Budžet Crne Gore

	4.2. Jačanje koordinacije i razmjene informacija između Zavoda i institucija sistema, jedinica lokalne samouprave, NVO, OCD i dr	Broj održanih sastanka između Zavoda i institucija sistema, jedinica lokalne samouprave, NVO, OCD i dr.	U kontinuitetu I kvartal 2026. godine – IV kvartal 2029. godine	JU Zavod „Komanski most“ MSSD ZSDZ CSR JUSDZ MZ JZU JLS NVO OCD i dr.	
	4.3. Unapređenje međusektorske saradnje kroz zajedničko pružanje usluga koje podržavaju život korisnika u zajednici	Broj zaključenih sporazuma o saradnji u primjeni integrisanog pristupa u pružanju usluga koje podržavaju život korisnika u zajednici	U kontinuitetu I kvartal 2026. godine – IV kvartal 2029. godine	JU Zavod „Komanski most“ MSSD ZSDZ CSR JUSDZ MZ JZU JLS NVO	

4.4. Promocija međusektorske saradnje i podizanje svijesti javnosti o važnosti podrške osobama sa intelektualnim invaliditetom i autizmom u zajednici	Broj održanih promocija o međusektorskoj saradnji i podizanju svijesti javnosti o važnosti podrške osobama sa intelektualnim invaliditetom i autizmom u zajednici	U kontinuitetu I kvartal 2026. godine – IV kvartal 2029. godine	OCD i dr JU Zavod „Komanski most“ MSSD ZSDZ CSR JUSDZ MZ JZU JLS NVO OCD i dr	Budžet Crne Gore
	4.5. Saradnja sa pružaocima usluga za osobe s invaliditetom u Crnoj Gori radi razmjene iskustva i kreiranja zajedničkih predloga za unapređenja zaštite lica s invaliditetom	Broj održanih sastanaka sa pružaocima usluga za osobe s invaliditetom u Crnoj Gori radi razmjene iskustva i kreiranja zajedničkih predloga za unapređenja zaštite lica s invaliditetom	U kontinuitetu I kvartal 2026. godine – IV kvartal 2029. godine	Budžet Crne Gore
	4.6. Uspostavljanje partnerstva sa međunarodnim	Broj održanih sastanaka	U kontinuitetu I kvartal 2026. godine – IV	Budžet Crne Gore Donatorska sredstva

5. Unaprijediti postojeće usluge u cilju očuvanja funkcionalnih sposobnosti korisnika kroz stalnu njegu i brigu o njihovom mentalnom i fizičkom zdravlju	donatorima i fondacijama	Broj realizovanih projekata	kvartal 2029. godine	Međunarodni donatori Fondacije	Budžet Crne Gore Donatorska sredstva
	5.1. Razvoj i sprovođenje strukturirane radno-okupacione terapije, prilagođene individualnim potrebama korisnika	Izrađen program sprovođenja radno-okupacione terapije Broj uključenih korisnika u radno-okupacionu terapiju	U kontinuitetu I kvartal 2026. - IV kvartal 2029.	JU Zavod „Komanski most“	Budžet Crne Gore Donatorska sredstva
	5.2. Pružanje unaprijedene zdravstvene njege i fizikalne terapije u skladu sa individualnim potrebama korisnika	Broj realizovanih zdravstvenih pregleda Broj realizovanih grupnih i individualnih aktivnosti (vježbi, terapija, radionica) Broj realizovanih intervencija zdravstvene njege Broj edukacija osoblja iz oblasti zdravstvene njege i fizikalne terapije	U kontinuitetu I kvartal 2026. godine – IV kvartal 2029. godine	JU Zavod „Komanski most“ JZU MZ	Budžet Crne Gore Donatorska sredstva
	5.3. Pružanje psihološke i socijalne podrške prilagođene	Broj održanih grupnih radionica i individualnih tretmana	U kontinuitetu I kvartal 2026. godine – IV	JU Zavod „Komanski most“ MSSD	Budžet Crne Gore Donatorska sredstva

individualnim potrebama korisnika	Broj korisnika i članova porodice uključених u radionice i individualne tretmane Stepen zadovoljstva korisnika i članova porodice Broj realizovanih obuka za stručne radnike, stručne radnike, stručne saradnike i saradnike iz oblasti mentalnog zdravlja	kvartal 2029. godine	ZSDZ MZ	
5.4. Sprovođenje aktivnosti socijalne, kulturne i rekreativne prirode u kojima učestvuju korisnici	Broj realizovanih aktivnosti socijalne, kulturne i rekreativne prirode u kojima učestvuju korisnici Procenat korisnika usluge smještaja koji su aktivno uključeni u planirane aktivnosti	U kontinuitetu I kvartal 2026. godine – IV kvartal 2029. godine	JU Zavod „Komanski most“ MSSD MZ MSM MKM MPNI CSR JUSDZ JLS NVO OCD i dr.	Budžet Crne Gore Donatorska sredstva

5.5. Sprovođenje aktivnosti za poboljšanje materijalnih uslova usluge smještaja	Poboljšani materijalni uslovi	U kontinuitetu I kvartal 2026. godine – IV kvartal 2029. godine	JU Zavod „Komanski most“ MSSD JLS Donatori Fondacije	Budžet Crne Gore Donatorska sredstva

Pripremili:

- Marina Kamberović, Ministarstvo socijalnog staranja, brige o porodici i demografije;
- Svetlana Dujović, Ministarstvo socijalnog staranja, brige o porodici i demografije;
- Dea Radević, Ministarstvo socijalnog staranja, brige o porodici i demografije;
- Ida Kolinović, Sekretarijat za socijalno staranje Glavnog grada Podgorica;
- Ivana Koprivica, Centar za socijalni rad za opštine Nikšić, Plužine i Šavnik;
- Dragana Pešić, Zavod za socijalnu i dječju zaštitu;
- Nikolina Otašević, Ministarstvo zdravlja;
- Suzana Vujačić, JU Zavod „Komanski most“;
- Branka Maraš, JU Zavod „Komanski most“;
- Amela Šabotić, JU Zavod „Komanski most“.

MINISTAR

Damir Gutić

